

Geopolitikai változások és a transznacionális migráció női szemmel: munkanarratívák és nemi szerepek Kárpátalján

ERŐSS ÁGNES¹, VÁRADI MONIKA MÁRIA²

¹ Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont, Földrajztudományi Intézet, ELKH, Budapest

² Regionális Kutatások Intézete, Közép-és Észak Magyarországi Tudományos Osztály, ELKH, Budapest

E-mail: eross.agnes@csfk.org

A Közép-Kelet-Európa periférikus vidéki tereiben az elmúlt évtizedek során a szelektív munkamigráció vált a megélhetés és a térbeli-társadalmi marginalizálódásból való kitörés gyakran egyetlen lehetséges útjává (Nagy et al. 2015). Nincs ez másként Kárpátalján sem, ahol a Szovjetunió összeomlása után általános megélhetési stratégiát jelent a külföldi munkavállalás, aminek az Euromajdan és az azt követő politikai-gazdasági krízis adott újabb lendületet (Tátrai et al. 2017). A migrációban nők és férfiak egyaránt részt vesznek, azonban korábbi kutatások úgy találták, hogy a nők külföldi munkavállalása gyakran stigmatizált (Dickinson 2005) és kihívás elé állítja a családon belüli hagyományosnak tekintett nemi szerepeket és felelőségeket. Ugyanakkor mindezideig kevesebb kutató figyelem háruult az immobil, helyben maradó közösségekre Kárpátalján, akik a migráció háttérját adják. 2017-2019 között végzett kárpátaljai terepkutatásaink során azt tapasztaltuk, hogy a vidéki terekben az otthon maradó népesség jelentős részét nők adják, akik többes szerepben próbálnak helyt állni a családok és a helyi közösség „kovásza”-ként (Erőss 2020).

Az előadás arra keresi a választ, hogy a Kárpátalját érintő geopolitikai változások és azok gazdasági-társadalmi-politikai hatásai hogyan csapódnak le a lokális, marginalizált vidéki terekben és mindez miként jelenik meg a Kárpátalja vidéki tereiben élő nők különböző generációinak munkához kapcsolódó elbeszéléseiben. A kutatás fő kérdései a következők: a megkérdezett nők hogyan gondolkodnak a munkáról, a saját munka-és életútjukról, a családon belüli szerepekről? Miként épülnek fel a családi boldogulási stratégiák és vajon az egyes generációk munkanarratívájában látunk-e különbséget? Milyen szerepet játszanak a nők a települési közösségek összetartásában?

Az előadás Kárpátalján 2017-2019 között készült félig strukturált interjúk alapján vizsgálja különböző korú nők életútját illetve munkához és családi szerepekhez kötődő elbeszéléseit. Kutatásunkban azt találtuk, hogy függetlenül attól, hogy a nők résztvesznek-e a nemzetközi munkamigrációban vagy otthon maradnak és gondoskodnak a családtagokról és/vagy alulfizetett, gyakran informális munkát vállalnak, a munkájuk és mindennapi életük jellemzően prekárius élethelyzetet teremt, ami egyaránt megnyilvánul a bizonytalan jövedelemben és életkörülményekben. Néhány esetben azonban – többféle külső tényező és személyes képesség/ágencia szerencsés együtt állása esetén – a helyben elérhető legális munkahelyen végzett munka is lehetőséget teremt a karrierépítésre és önmegvalósításra. Fontos kiemelni továbbá a nők szerepét és jellemzően önkéntes és fizetetlen munkáját az otthonok, családi és települési kisközösségek összetartása terén.

Kulcsszavak: Kárpátalja, migráció, női munkavállalás, marginalizáció, többgenerációs nézőpont

Irodalomjegyzék:

- ERŐSS, Á. –VÁRADI, M. M.–WASTL-WALTER, D. 2020: Cross-border Migration and Gender Boundaries in Central Eastern Europe - Female Perspectives. – Migration letters 17, 4, 499-509.
- DICKINSON, J. 2005: Gender, work and economic restructuring in a Transcarpathian (Ukraine) village. – Nationalities Papers, 33, 3, 387-401.
- NAGY, E.–TIMÁR, J.–NAGY, G.–VELKEY, G. 2015: The Everyday Practices of the Reproduction of Peripherality and Marginality in Hungary. – In: LANG, Th. et al. (eds.): Understanding Geographies of Polarization and Peripheralization: Perspectives from Central and Eastern Europe and Beyond. Palgrave Macmillan, Basingstoke, pp. 135-155.
- TÁTRAI, P. – ERŐSS, Á. – KOVÁLY, K. 2017: Kin-state politics stirred by a geopolitical conflict: Hungary's growing activity in post-Euromaidan Transcarpathia, Ukraine. – Hungarian Geographical Bulletin, 66, 3, 203–218.